

Epistolai tu hagiū Isidōru tu Pēlusiōtu

Isidorus <Pelusiota>

Parisiis, 1585

Emenda[n]tur loca quædam eiusdem Eusebij, Cap. 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71898)

lib. cap. 17. ei magis assentiri possum, cum illud, Vt cognoscant te solum Deum verum, soli ingenitæ naturæ convenire ait, quasi vide icet Filio quoque ac Spiritui sancto non item convenire queant. Multo enim rectius & Basilius lib. 4. contra Eunom. & Nazianz. Orat. 2. de Filio, id dictum fuisse volunt ratione ac respectu falsorum Deorum, quales à Gentilibus colebantur. Postremo in Præfat. lib. 6. Filium, δευτέραν μετὰ τὸν πατέρα ὕστατον dicit: quod quidem à veritate apertissime abhorret. Vnde etiam interpres maluit ita vertere, alteram autem præter illum, & cum illo personam, quam Græca ad verbum reddendo, pravam atque à vero dissidentem sententiam exhibere.

Emendantur loca quadam in eodem Eusebii opere.

CAP. XXVIII.

QVONIAM ea, quæ aduersus Orthodoxam fidem facere videbantur, superiore capite ostendimus, nunc iam, quid in eodem Eusebii opere tam Græco quàm Latino corrigendum videatur, paucis indicandum est. Primum igitur, vt Græcis manum admoveam, lib. 1. cap. 6. in his verbis, ἀξιότιμον ἑπισημωτέρων ἰδέα συμβόλων τὴν κατ' αὐτὸν ἰρησικίαν ὀπιτελεῖν νομοθετίας, haud paulò lubentius ἢ ἀξί legerim, quàm ἰδέα. Cap. 10. vbi habetur, ἐδ' ἀθροπίνας κεκλιμηθῆν, καὶ ἴεαν δ' ὀπίνοιαν, quin ὀπίνοιας legendum sit, equidem minimè dubito: quemadmodum etiam legit interpres. Sed & eodem, hoc est ultimo cap. in his verbis, ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀμαρτωλῶν τῶ κόσμῳ, κατὰ τὴν δὲ ἡμετέραν ἐπισημωθέντων πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ Μωσῆος νόμῳ, apertissime liquet, ante ἐπισημωθέντων negatiuam particulam collocandam esse. Alludit enim ad illud Scripturæ, Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in Lege: atque Christum hanc execrationem ab iis sustulisse, qui à Legis Mosaicæ iugo ad Euangelicam vitam sese transfulerant. Iam lib. 3. cap. penult. quis non hoc facile mihi concedat, vt in his verbis, νόμοι ὀπιτεπικιοὶ πάσης ἐκλήσεως καὶ ἰησώδους διαίτης, ἀναπρεπικιοὶ potiùs legam: cum de sanctissimis Christi legibus sermo habeatur. Quis non item illud, vt in ultimi capitis fine, non nihil hæc verba immutem, καὶ ἡρετοδ φρονεῖν ἀρχαῖοις, ac legam καὶ τὰ ἡρετοδ, cum hic de Christianis Eusebio sermo sit. Sed & aliud mendum est in lib. 4. cap. 6. quod ab interprete minimè animaduersum, erroris ansam ipsi porrexit. Secutus enim Græcum codicem, qui habet, ἐδένα τῆς ὀπί γῆς μὲναι ἀν ἀξίφορον, sic vertit, num liberum sit atque indifferens earum rerum, quæ ad terram pertinent, cuius permancere: cum tamen minimè dubium esse possit, quin ita potiùs vertendum fuerit, Neminem mortaliū interitus expertem fore. ἀξίφορον enim in Græco legendum est, vt sensus ipse manifestissimè ostendit. Nam quod eod. lib. cap. 15. hæc verba, ἔλαγον δὲ τὸν οἶκλον ἐν τῶ τοῖς ἀκουε, negantem particulam desiderant, extra controuersiam esse puto. Ac ne illud quidem mihi excuti potest, quin seq. cap. in explicatione loci illius 1. Reg. Ecce dies veniunt, error etiam in Græco obrepserit. Vbi enim habetur, ἐ γὰρ τὰ πᾶσι τῆς τῆς βρωμάτων ἀξίφορίας, καὶ τὰ πᾶσι ἐορτῆς καὶ σαββάτου νενομοτεθημένα, &c. pro ἀξίφορίας, legendum ἀξίφορίας. Neque enim lex vetus ciborum ἀξίφορίας habebat, sed discrimen ac delectum. Iam lib. 6. cap. 20. quin τοπικῶς ὀπιτεπικίαν μέρει τῆς γῆς legi debeat, non, τοπικῶς, vt excusum est, clarius est, quàm vt demonstratione indigeat. At verò cap. 24. in his verbis, ὡς καὶ ἱερουσαλήμ πᾶν τὸ ἱεροσολίτινον τόπος, vulgatam lectionem retineo. Neque enim

enim hic necesse habuit interpres *πολίτευμα* emendare (vertit enim, pium ac religiosum civile institutum) cum *πίπισμα*, id est *πίπος*, huic loco rectius quadrer. Reliqua errata emendatu perfacilia sunt, nempe lib. 7. cap. 4. *ἀρετῶς θεῶ βιωῶσα*, non *ἀρετῶς*, vt in libris editis. & pag. 232. *ὅτι δ' γενέσταις*, non *γενέσταις*, & pag. 292. *ἐναγέστατος*, non *ἐναργέστατος*. Nunc ad Latina veniamus, quæ sanè in editione Basiliensi plerisque locis valde corrupta sunt. Nos ea, quæ Authoris sensum perturbant, breuiter ostendemus, ac corrigemus. Lib. 1. cap. 6. vitiosè legitur, simulacrorum cultu introducto, pro interdicto. Et paulo post, In patre, pro, in parte. Lib. 3. cap. 6. pro, euidentibus rebus, omnemque aperientibus rationem, lege, operientibus sermonem, G. *καλυπτότων*. i. vt sæpe Chrysostomus loquitur, *ὑποκαλυπτότων*. i. superantibus. Cap. 7. in his verbis, Romanum imperium euasisse, lege, inuasisse: vt etiam lin. sequenti, nulla mercede, pro, vlla. Vltimo capite, pro, Lyciam, repone, Libyam. Lib. 4. cap. 10. pro, indigenti, lege, ingenti. Cap. 15. pro, Princeps factus, particeps factus. Et sub finem, confessor, non, confessor. Lib. 5. in Præfat. pro, omnia, lege, omnia. Ac non multo post, pro, Nanque homines quiduis à Diis, &c, emenda, quibus à Diis. Cap. 5. interitionibus legendum, non, interioribus. Et paulo post, Concordat sacrum, non, concordia. Lib. 6. cap. 1. pro, contradictionem, lege, contractionem, G. *ὑποσολιῶ*. Cap. 2. pro, vultus, vult is. Cap. 15. qui ruffo inuehitur, adde, equo. Cap. 16. lege, quæ disposuit, non, quas disposuit. Cap. 18. lege, extremum pertulit casum, non causam. Cap. 20. lege, quodumve regum, non regnum. Et paulo post, Domino præsentē. Hæc sunt quæ in Basiliensi editione carptim emendauimus. Reliquum est, vt loca quædam, in quibus Donatus interpres Eusebij mentem non satis assecutus fuisse videtur, in medium proferamus. Lib. 1. cap. 5. hæc verba, *τίς ἄν ὁ διλάμενος εἴη πλεῖν τῶ πρὸς ἡμῶς μετὰ τὴν πατέρα κριολογοῦντος θεῶ λόγου*, Latine sic reddita sunt, Quis tandem hic, qui sic visus est, alius fuerit præter Dei Verbū, quod seipsum ad tempus de propria magnitudine demiserit, vt alibi quoque dicendum est. Quam autem hæc cum Græcis consentiant, viderint, qui vtriusque linguæ cognitione præditi sunt. Sic autem potius vertendum erat, Quisnam autem alius esse queat ille qui hîc significatur, quàm Deus Verbum, qui à nobis post Patre Domini vocabulo appellatur? Cap. 6. *ὡς εἶναι τὴν χερτὴν ἀεὶ ἵπτιον ἐδ' ἄλλου τῆς ἐκείνης τῆς ἀρχαιοτάτης τῆς Μωσαϊκῆς χρόνων εὐσεβῆς πολιτείας*. Donatus, Ne Testamentum nouum aliud esse putemus, quàm antiquissimam illam Mosai-corum temporì coniunctam civilem rationem. At hoc loco non animaduertit Superlatiuum Comparatiui loco ab Eusebio vsurpatum fuisse. Huc enim toto hoc capite tendit, vt ostendat eam vitæ rationem, quam Lex Euangelica præscribit, eandem esse cum illa, quam antiquitus, atque ante Mosai-cæ legis tempora, piij viri sequebantur: quemadmodum ostendit ex eo vitæ genere, quod Iob profitebatur. Non longè infra, de Mosis lege loquens, *αὐτοῖς δὲ τοῖς τῶ Ἀβραάμ ὑποκόμοις, μὴ οἷοις τε εἶσιν ὁμοίως τοῖς πατέροσι χατοροῦν, τὸν ὑποσε-βηκοτον χερτὴν ἀπελὴ βίον παρεδίδου*. i. Ipsi inquam ortum ab Abrahamo trahentibus, vt qui non iam æquè ac maiores sui omnes virtutis numeros absoluere possent, inferiorem atque imperfectam vitæ degendæ rationem tradebat. Donatus autem sic vertit: Ipsi Abrahæ nepotibus, & ab eo ortum trahentibus, qui non quemadmodum ipsi patres suam quæ subsecuta est inferiorem vitam suam dirigere poterant, tradita est. In quo idcirco fallitur, quòd *χατοροῦν* iungit cum *βίον*: quod tamen hîc absolutè legendum est. Nam acusatius ille

perspicuè ad verbum *παρεδδου* referri debet. Sequitur mox in Græco, ἀφίτη μὲν αὐτὸς ὁ Μωσῆς τῆς ἀγίου πολυθείας, ἀπὸ δὲ ἐπι τὸν πᾶσαν δημιουργὸν θεόν, τῶν αὐτῶν βαρῶν εὐσεβείας, ὡς ἐν εἰσαγωγῆς καὶ προσήτοις τῶν πελαγέροντων περιβλημῶν. Quæ postrema verba ita transtulit Donatus: perfectiorum illorum vitam quasi in ingressibus & vestibulis pietatis obiticiens. Ego verò sic: primum illum pietatis gradum, velut in perfectionis vitæ elementis ac vestibulis præstruens. Neque enim hoc vult Eusebius, Mosem perfectissimam illam præcorum hominum vitæ rationē Israëlitis proposuisse, sed eos ad illam, quasi gradibus quibusdam prouehere studuisse: quorū primus in eo situs erat, vt eos ab impia Deorum multitudine abductos ad veri ac sempiterni Dei cultum conuerteret. Sed & vlt. cap. eiusdem libri, vbi rationem reddit Eusebius, cur Legis Mosæicæ tempore animantia Deo in sacrificium offerrentur, non satis commodè hæc verba transtulit Donatus, τῆς σφῶν ψυχῆς ἀντίψυχα προσκομίζοντες, vt suæ ipsorum animæ sacrificium illud comparantes. Sic enim potius hæc verti debebant: pro animæ suæ piaculo eam offerentes. Confimilem in modum lib. 3. cap. 3. in fin. hallucinatus fuisse videtur in his verbis, ἐξ ἡμεῶν ἀφελόμενοι. Vult enim Author Porphyrium & Apolloniū Tyaneum, alioſque huius generis, multa à Christianis suffuratos esse, vt qui Christi temporibus longè recentiores extiterint. At interpres ita vertit, ac si in Græco esset ἀφελόμενοι. Quemadmodum etiam cap. 6. in interpretando labitur, dum sub finem capitis non animaduertit hæc verba, τῆ λογικώτατα μεθ' ὧν ad verbum ἵπτιθέσθαι referenda esse. Sic etiam cap. seq. τὸν ἐν νεκροῖς θεολογῶν, vertit, de eo qui mortuus esset, nouam Theologiam proferre. Ego autem ad hunc potius modum, eum, qui mortem obierat, Deum asserere ac prædicare. θεολογῶν enim hoc loco nil aliud significat quàm θεὸν λέγειν. Cap. vlt. ξεροφωνεῖσθαι transfert, aliena lingua vti: cùm potius de his vocabulum istud vsurpetur, quorum auribus res quædam nouæ atque inusitatæ ingeruntur. Quales tum erant illi, apud quos primùm Apostoli de fide Christiana orationem habebant. Iam, lib. 4. cap. 9. hæc verba, τὸ οἰκείας λήξεως ἀποπεπρωμένοι, vertit Donatus, proprium vocabulum amiserunt. Ego autem, propriam sedem. De malis angelis Author loquitur, qui sede sua exciderunt. Lib. 5. non longè ab initio, ποία δὲ τὰ περὶ τῆς ἀφροσύνης γενόμενα; i. in vsu atque consuetudine posita erant. At interpres ita: Qualia verò quæ de humanis victimis feruntur censenda? Quemadmodum etiam linea seq. vertere maluissimè, Ecce tandem rei malæ absurditatis exuperantiam reliquerunt: quàm vt ille vertit, Num igitur vlla re praua locum nouæ absurditati reliquerunt? At illud grauius, quòd aliquantò post, hæc verba, ἐδὲς τοῦ αὐτῶν πᾶσι ἐπι τοῖς εἰρημῶν, ὡς ἐπ' ἀκολάτοις καὶ μηδὲ σφόδρῶν ἀλλ' ὅποις ἀμύζουσι φρονεῖν ἢ λέγειν τὰ τοιαῦτα, ἀναγκαστικῶς φαίνεται, ad hunc modum transtulit: Certè nunquam eorum quisquam se contra homines indignatione correptum esse ostendit, quòd qualia à nobis dicta sunt, talia ipsis, aut cogitando, aut dicendo, quasi nequitia plena, neque vlla modestia referta tribuerent. Sic enim aptius fortassè reddi possent: Nemo quippe eorum ob ea quæ dicta sunt, tanquam, ob libidinosam atque obscenam, & quæ ne de pudicis quidem hominibus sentire aut loqui par sit, indignatione commotus fuisse videtur. Et paulò inferiùs, καὶ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτῶν προσφῆται, πᾶν ἄλλο μὲν, εἴπου τὴν ἐφημέριον ἐξήτῆτο, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρῶν πῶς ἐρωτῶσι, τὸ δὲ κεφάλαιον τῆς προσφητείας αὐτοῖς ἐπι μεγάλοις συνετελεῖτο. i. Eodem quoque modo Prophetæ, qui post ipsum extiterunt, obiter quidem, si quid eorum quæ ad quo-

ad quotidianum vitæ vsum pertinerent, ab his quæreretur, id quoque sciscitantibus prædicebant: at Prophetiæ ipsorum cardo in rebus magnis versabatur. Neque enim placet Donati versio: Ad eundem quoque modum etiam Prophetæ, qui post illum extiterunt: Caterùm extra propositum existimetur, si quid eorum, quæ in diem quæri solent, &c. Cap. 1. δύο γ' ἀγίας ἀγέννηται εἶεν, τὸ πρῶτον ἐκ πατρὸς, καὶ τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πνεύματος ἁγίου. Donatus: Sic sanè duo ingenta essent, vnum quod proiecisset, alterum quod proiectum esset. Mallem, vnum quod produxisset, alterum quod productum esset. πρῶτον enim, cum de Patre dicitur, emittere, vel, producere verti debet, non, proicere. Neque enim aptè dici potest Filiū à Patre proiectum fuisse. Ac ne quidem, nisi rarissimè, πρῶτον dicitur Filius. Nam illud propriè Spiritui sancto tribuitur: quemadmodum & ἐκπορεύεται. Nam Filio γέννησις & γεννάεται peculiariter tribui cōsueverunt. Cap. 9. οἱ γὰρ τῷ Ἀβραάμ ἑπισημαίνοντες ἐπὶ γραφῆς ἀνακείμενοι δύο ἰδοὺ ἐκαστέρωθεν, μέσος δὲ ὁ κρείττων ὑφ' ἑαυτῶν ἐν πικρῇ. i. Hi qui ab Abrahamo hospicio excepti sunt, sic in pictura prostant, vt duo quidem vtrunque existant, medio autem loco sublimior atque honore præstantior. Nam hoc loco perspicuè labitur interpres, dum ita vertit, Qui enim ab Abrahamo hospicio suscepti sunt, vt habet Scriptura, recumbentes erant, &c. γραφὴ enim hîc picturam, non Scripturam significat. Vult enim Eusebius apparitionem illam, quæ olim Abrahamæ contigit, suo etiam nū tempore depictam cerni. Cap. 20. ἡμεῖς γὰρ ὁμοῦ ἄλλως τὰ αὐτῶ φαμεν συνίστασθαι, &c. Donatus, Nos enim non aliàs hæc dicimus extitisse. Ego: cohærere, vel, confirmari. Aliquantò inferiùs, ὡς ἔφιλιππος ἀφ' ἑαυτῶν χερσίν. i. aded vt etiam charissimi manus inter se confererent. Gall. de façon que les plus grands amis en vindrent iusques aux couteaux. Donatus vertit, aded vt etiam charissimos sibi gladiis transfigerent.

Duo loca in eodem Eusebii opere, ab Interprete omissa, Latine redduntur. CAP. XXIX.

ANTE QUAM ab Eusebio discedam, duo loca supplere libet, quæ in interpretatione Latina prætermissa sunt. Etenim lib. 5. cap. 3. post hæc verba, æternūque Patris sacerdotem, hæc ex Græco addenda sunt. Primum igitur aduerte, quod bis iam genitus à Deo fuisse dictus est. Ac quoniam Prophetarum vaticinia diuino spiritu nobis dicta fuisse credimus, vide an non ipse Spiritus sanctus, qui in Prophetia est, sui ipsius secundum Dominum post vniuersorum Dominum appellet. Dixit enim, inquit, Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Sanè Hebræi primum Dominum, vt generatim omnium herum, ineffabili vocabulo, quod quatuor literis constat, appellabant. At secundum non isem, sed propriè ipsum Dominum nominabant. Ac proinde merito Saluator ac Dominus noster Iesus Christus Dei, cum aliquando à Pharisæis quæsiuisset, Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? dixissentque, Dauid, subiunxit, Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum, dicens, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis? propemodum scilicet vocem eam exponens, vt quæ ipsum non modò Dauidis dominum prædicaret, sed etiam spiritus illius, qui in Propheta versabatur. Quod si propheticus hic spiritus, Spiritus sanctus esse à nobis creditur, hunc certè Dominum esse confitetur, quem patris confessorem esse docet. Nec verò absolutè, sed sui quoque ipsius Dominum eum dicit. Quanto ergo magis hoc dixerint ratione